

موضوع مروری بر تحول مفهوم انقلاب طی چهار دهه اخیر

بخش دوم: شنبه ۲۷ فوریه ساعت ۱۸:۳۰ به وقت اروپای مرکزی، ساعت ۲۱ شب ایران
بخش سوم: شنبه ۶ مارس ساعت ۱۸:۳۰ به وقت اروپای مرکزی، ساعت ۲۱ شب ایران

در اتاق zoom

کانون کنشگران دمکرات و سوسیالیست هانوفر برگزار می‌شود

<https://us02web.zoom.us/j/88310239658?pwd=dHpiZ04vTjhLWVNPR0RLeIFTN2ZjZz09>

هویت اتاق: 88310239658

رمز ورود: 577710

موضوع کلی سخنرانی: مروری بر تحول مفهوم انقلاب طی چهار دهه اخیر

مهرداد وهابی
فوریه ۲۰۲۱

گفتار نخست: ترازنامه مطالعات بین رشته ای پیرامون انقلاب

مقدمه عمومی

مقدمه گفتار نخست

- (1) نگاهی اجمالی به مطالعات بین رشته ای پیرامون انقلاب
- (2) چهار نسل تئوری‌های انقلابی در علوم اجتماعی طی قرن بیستم
- (3) تعریف انقلاب در پرتو انقلاب های چهار دهه اخیر

گفتار دوم: درنگی سنجش‌گرایانه درباره مفهوم انقلاب

مقدمه گفتار دوم

- (4) بازبینی تئوری انقلاب اجتماعی نزد مارکس و انگلس
 (5) تعریف انقلاب از دیدگاه تحول نهادی
 (6) بازبینی مفهوم انقلاب به مثابه هدف یا وسیله در پرتو دیدگاه نهادگرایی
 نتایج

معرفی بحث

امروزه برخلاف دوران پیش از انقلاب بهمن، گفتمان انقلابی در میان بخش غالب اپوزیسیون ایرانی جمهوری اسلامی چه در خارج و چه در داخل کشور مذموم تلقی میشود. این رویگردانی از مفهوم انقلاب بالاخص در چهار دهه ی اخیر با بروز 'انقلابهای اسلامی' در ایران و افغانستان در ۱۹۷۹ و نیز پسماندهای فروپاشی دیوار برلین در ۱۹۸۹ و سپس 'انقلابهای رنگی' رواج یافته است. حتی آن بخش از اصلاح طلبان دیروز و برخی از جریانات چپ که اکنون به سترونی مشی اصلاح طلبی معترفند، ترجیح میدهند با جانبداری از 'تحول طلبی' بر فاصله گذاری خود از مشی انقلابی تاکید بگذارند. در حالی که مفاهیمی همچون 'تحول طلبی' و 'اصقلابی (Refolution)' در دستگاه فکری این بخش از اپوزیسیون نقش محوری یافته است، اصطلاحات مرسوم میان پژوهشگران علوم سیاسی و تاریخ در بررسی این تحولات نظیر 'انقلابهای غیر خشونت آمیز'، 'انقلابهای مذاکره شده (Negotiated revolution)' و هر اصطلاح دیگری که مضربی از 'انقلاب' داشته باشد، یکسره نادیده گرفته میشود.

گفتار کنونی سه هدف را دنبال میکند. نخست آن که تلاش خواهیم کرد به اجمال حوزه ی مطالعات آکادمیک بین رشته ای پیرامون انقلاب را طی قرن بیستم معرفی نمایم و ضمن دوره بندی تئوریهای انقلابی در این قرن، پیرامون تحولات اخیر آن طی چهار دهه ی اخیر که به 'نسلهای سوم و چهارم تئوریهای انقلابی' موسومند درنگ کنم و این موضوع را واکاوی کنم که آیا مفاهیمی همچون 'تحول طلبی' و 'اصقلابی' تبدیل نظری موجه ای برای مفهوم انقلاب محسوب میشوند؟ دوم آن که با مقایسه عصر انقلابات بزرگ طی دو قرن ۱۷۸۹-۱۹۸۹ با موجهای انقلابی متاخر در سالهای ۱۹۷۹، ۱۹۸۹، و بهار عربی ۲۰۱۱ نشان دهم که چگونه مفهوم انقلاب نیز نظیر همه پدیده های اجتماعی در طول تاریخ متحول شده است. با ظهور اسلام سیاسی و انقلابهای رنگی، انقلاب از انحصار انقلابیون چپ دموکرات و سوسیالیست خارج شده، منادیان تازه ای یافته است که از آن نه در جهت بنای نظم اجتماعی و سیاسی نوین بلکه به عنوان ابزاری در جهت گسترش نظام موجود لیبرال دموکراسی و یا استقرار اقتدارگرایی اسلامی استفاده میکنند. این امر چه تاثیری بر تحول مفهوم انقلاب داشته است؟

سرانجام در پرتو انقلاب بهمن به بازبینی مفهوم 'انقلاب اسلامی' بازخواهیم گشت و جایگاه آن را در قیاس با انقلابهای بزرگ اجتماعی مورد پرسش قرار خواهیم داد. سپس این پرسش را مطرح خواهیم ساخت که آیا مفهوم انقلاب همچنان برای تحول بنیادین نظام جمهوری اسلامی موضوعیت خود را حفظ کرده است؟

مقالات فارسی سخنران در این حوزه

- (1) مهرداد وهابی و ناصر مهاجر، *از اصلاحات تا براندازی: تنگناها و چشم اندازها*، نشر نقطه، بهار ۱۳۸۳/۲۰۰۴.
 (2) مهرداد وهابی، «بحران نظام جمهوری اسلامی: بازسازی یا فروپاشی»، *نشریه آرش*، بازتکثیر در *تارنمای عصرنو*، ۱۸ ماه مه ۲۰۱۰

مقالات انگلیسی سخنران در این حوزه

- (1) Vahabi Mehrdad, Batifoulier Philippe, and Da Silva Nicolas, 2020, “The Political Economy of Revolution and Institutional Change: The Elite and Mass Revolutions”, *Revue d’Economie Politique*, vol. 130, No. 6, pp. 855-889.
- (2) Vahabi Mehrdad, 2019, “Socialism and Kornai’s revolutionary perspective”, *Public Choice*, <https://doi.org/10.1007/s11127-019-00720-5>
- (3) Vahabi Mehrdad, 2012, “Political Economy of Conflict - Foreword”, *Revue d’Economie Politique*, vol. 122, n° 2, pp. 151-167.
- (4) Vahabi Mehrdad, 2010, « Integrating Social Conflict into Economic Theory », *Cambridge Journal of Economics*, vol. 34, n° 4, 2010, pp.687-708.
- (5) Vahabi Mehrdad, 2009, “A Critical Review of Strategic Conflict Theory and Socio-political Instability Models”, *Revue d’Economie Politique*, vol. 119, n° 6, pp. 817-858.